

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1907

Ny följd * X årg.

Häft. 8--9.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

Moderskap och moderlighet. Några ord i ett aktuellt ämne.

ANNA HÖJER: Josephine Butler. In memoriam.

F. E.: Louise Fryxell †.

Litteratur: Norska böcker: L. D., Psyche af Helene Dickmar. — F. E., Barnene paa Hæro Gaard af Alvide Prydz. — Hos Sæimspresten af Ingeborg v. d. Lippe Konow. — Emerentze af Dikken Zwilmeyer. — Lil-Anna af Nini Anker.

Från kvinnovärlden: Finland. Norge. Märkliga dödsfall.

— C —: Behöfvas flera kvinnliga lärarekrafter vid folkskolelärarinneseminarierna? (Insändt).

Från 1907 års riksdag. V.

Föreningsmeddelanden.

Svenska kvinnornas nationalförbund.

*Kjellbergsea
Flöks-
holan
nr 23*

Yttre skador.

Såsom smärstiltande medel vid yttre skador samt motverkande svulnad och inflammationer anses Salubrin oumbärligt af alla, som lärt känna det och vid inköp icke låta förleda sig att i stället för originalfabrikatet emottaga underhaltiga efterrapningar. Tillhandahålles i Parfym-, Speceri- & Färgaffären. Partilager hos **Geijer & Co., Akademigränd 1, Stockholm.**

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2, (hörnet af Kornhamnstorg).

A. T. 143 23.

Boutredningar, Inkasseringar. Förlikningar, Rättegångar, Egendomsförsäljningar, Affärsöfverlåtelse, Legala handlingars uppsättande, Juridiska uppdrag af alla slag.
Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönda af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material.

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,

52 Drottninggatan 52.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Betydlig prisnedsättning

beviljar **Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition i Stockholm** under april och maj månader d. å. å ett antal böcker, öfver hvilka särskild katalog finnes utgifven. I densamma upptagas flera goda arbeten af *Dieffenbach, Fr. Sandberg, Chr. Starke, P. A. Ahlberg, G. E. Beskow, Emil Frommel, N. A. F. Puaux, G. Weitbrecht, Lorentz Anglin, G. Warneck, P. Fjellstedt* samt missionsskrifter, berättelseböcker m. fl. Katalogen expedieras på begäran gratis från **Expeditionen**, dit alla rekvisitioner böra med första insändas, enär endast å vår expedition böckerna lämnas till de nedsatta prisen.

Angif vid rekvisition bokens nummer i prisnedsättningskatalogen och antal ex., som önskas, äfvensom fullständig och tydlig adress för sändningen. Minsta rekvisition, som enligt denna prisnedsättning expedieras, bör uppgå till 3 kronor. Då rekvisition göres för minst 10 kr. netto, bekosta vi frakten till närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation.

Betalningen erlägges kontant eller mot efterkräf eller postförskott. Kända personer kunna dock på begäran erhålla 3 månaders kredit.

OBS! Genom denna prisnedsättning erbjudes ett gynnsamt tillfälle att efter eget val för ytterst billigt pris förvärfa sig verkligt goda och värdefulla böcker, hvilka jämväl kunna användas till presenter eller annan gratisutdelning.

Särskildt lästa vi uppmärksamheten härpå för dem, som behöfva lämpliga böcker till bokpåsar för sjömän samt till söndagsskole-, ungdoms- och sockenbibliotek.

Vid rekvisition för minst 25 kr. netto lämnas 1 ex. af Fosterlands-Stiftelsens jubileumsskrift, häft. å 2 kr., gratis.

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition, Stockholm 3.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Målarskolan 38 Smålandsgatan 2 tr.

Lektioner gifvas dagligen uti Akvarell-, Gobelins-, Olje- och Porslinsmålning, Gyllenläder och Läderplastik.

Anmälningstid 10—

Telef. Brunkebg 62.

Obs.! Välsorteradt lager af Porslin samt färger för målning. Bränning af Porslin utföres.

Emma Nordberg & Augusta Peterson.

AKTIEBOLAGET INGEBORG HALLINS BRODERIAFFÄR

rekommenderar sitt rikhaltiga lager af konstnärliga, uppritade och påbörjade broderier.

Största urval af alla färgnyanser i Silke och Garn.

Uppritade broderimönster och namn.

Originalmönster till alla broderier, utförda af konstnärer, fås på beställning.

Originalstatyetter och Antikviteter.

Elever emottagas.

Order expedieras äfven till landsorten.

**Aktiebolaget Ingeborg Hallins Broderiaffär,
Malmskillnadsgatan 32, Stockholm.**

Allm. Telefon 220 97.

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkraf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorrörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt? af *H. Borelius*. Pris 10 öre.

Principerna för kvinnans rösträtt af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten? af *A. Whitlock*. Pris 5 öre.

Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan. Pris 15 öre.

Den kvinnliga rösträttsrörelsen. Minneslista. Pris 3 öre.

Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelser i rösträttsfrågan 1905—1906. Pris 25 öre.

Strödda intryck från den internationella kvinnorrösträttskongressen i Köpenhamn af *A. M. Holmgren*. Pris 10 öre.

Hvarför skola kvinnorna vänta? af *F. Stéenhoff*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

Den svenska kvinnans rättsliga ställning. Kort redogörelse för nu gällande lagstiftning af *Georg Stjernstedt*. Pris 60 öre.

De kvinnliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Fredrika-Bremer-Förbundets 20-årsmöte 12—14 januari 1905. Pris 25 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

Moderskap och moderlighet.

Några ord i ett aktuellt ämne.

Med berättigad glädje har man i vida kretsar af vårt land, icke minst inom den kvinnliga världen, hälsat riksdagens nyligen enhälligt fattade beslut att på lagstiftningens väg söka åstadkomma en förbättring af de ogifta mödrarnas och deras barns ställning. Därvid har man i främsta rummet haft barnens, de oskyldigas, de mest värnlösas och de mest lidandes bästa för ögonen, något som ju icke blott ur humanitär synpunkt är behjärtansvärdt, utan lika mycket ur statsintresse, för så vidt tillvaratagandet, bevarandet och tillgodogörandet på bästa möjliga sätt af det mänskliga material, hvaraf nationen bygges, icke bara är en af människokärleken förestafvad plikt, utan en bjudande nödvändighet för att ett folk såsom sådant skall kunna bestå. Alltså riksdagens behandling af saken har icke varit annat än rätt och godt, och man måste vara i hög grad tacksam mot de vidsynta män, som med så mycken insikt, klokhet och värme upptagit frågan för att, som vi skola hoppas, föra den till en snar och tillfredsställande lösning.

Men på samma gång man glädes öfver utsikten till en rättvisare och mera människovärdig lagstiftning till förmån för de samhällets styfbarn, hvarom här är fråga, kan man ej undgå att reflektera öfver, hurusom detta spörsmål, kanske i högre grad än något annat mänskligheten fått sig förelagd, är ett af dessa tveeggade svärd, som kan dräpa, där det vill skydda och rädda. I den diskussion, som förts i ämnet inom en del kvinnokretsar, vill det dock synas som om ämnets dubbelnatur icke blifvit tillräckligt beaktad. Man har varit alltför villig att böja sig för, eller nöja sig med, själfva sakförhållandet, d. v. s. de oäkta barnens förekomst, såsom ett ovedersägligt *fait accompli*, inför hvilket samhället först och främst äger att inskrida som den skyddande, hjälpande och underlättande parten, icke som den förhindrande och hämmande.

Med möjligheten att i väsentlig mån inskränka antalet af dem, som behöfva återopa en dylik lagstiftning, har man kanske alltför litet räknat. Att göra lagar sådana som dessa obehöfliga, det måste ju dock stå som målet.

Ty äfven om det finns föga sannolikhet för att detta mål i en öfverskådlig framtid skall kunna uppnås, få vi ej slå oss till ro härmed. Män och kvinnor bära ju gemensamt ansvaret för ifrågavarande missförhållanden, gemensamt måste de ock arbeta på deras utrotande. Då emellertid den återopade diskussionen hufvudsakligen kommit att röra sig kring *mödrarna*, är det nog fullt berättigadt att vi, kvinnor, först och främst söka klargöra vår ståndpunkt till denna sida af saken. Det är också den vi här ett ögonblick skola dröja vid.

* * *

Påfallande är att vi, nutidsmänniskor, inför en sådan företeelse som det utomäktenskapliga barnalstrandet, nästan helt och hållet kommit ifrån känslan af »sittliche Entrüstung». Ingen i lyckliga och skyddade förhållanden lefvande kvinna torde numera i fariseiskt dygdemedvetande vilja kasta sten på en felande medsystem, i många fall ett offer för den komplikation af i hvarandra gripande orsaker och följder, hvaraf kulturlifvet är sammansatt. Tvärtom, de allra flesta måste erfara en beklämmande medkänsla, ansvarsskyldighet, ja skuldmedvetenhet inför dessa olycksöden, från hvilka måhända blott lyckliga tillfälligheter: ett godt hem, ekonomiskt oberoende, uppfostran, räddat dem själfva.

Men frågan är: har icke den oerhördt ökade procenten af i s. k. fria förbindelser födda barn, gjort oss alltför likgiltiga för själfva saken? Liksom vi af den massa brott och olyckshändelser, som dagligen slå emot oss bara vi öppna en tidning, blifvit slöa för alla dessa ohyggligheter, så väcka uppgifterna om den ständigt i crescendo gående siffran af oäkta födelser icke vår förvåning, knappast vår sorg, än mindre vår indignation. Ja, den kallblodighet, hvarmed man numera åser dessa och liknande abnorma utväxter på samhällskroppen, kan nästan låta en önska att det funnes litet mer af den »sedliga harm», hvarmed man förr betraktade den vilsefördas felsteg; med all fariseism i tankegången, med all hårdhet, ja grymhet i domslutet, har dock denna harm verkat som en återhållande kraft, hvilken räddat tusenden från att fara vilse.

Ty det är en fruktansvärd lärdom statistikens siffror ge oss. Af på ett år (1903) i Sverige födda 137,334 barn voro 16,322 oäkta födda! Icke långt ifrån hvar tredje barn, som kommer till världen i Stockholm, födes utanför äktenskapet. Ja, utan öfverdrift kan sägas, att f. n. hvar tionde svenskt barn blir utan fader, och man kan gärna tillägga utan moder, ty vanligen utlämnas dessa barn till främmande*). Sannerligen, det är icke endast lagstiftaren, statsekonomen och filantropen, som ha skäl att stanna och begrunda dessa siffror, utan äfven moralisten, för så vidt man erkänner, att det är på ett sedligt underlag all civilisation innerst hvilat. Hvad visar oss nämligen denna hemska statistik? Jo, på en oerhördt låg etisk nivå hos vårt folk, på en förslappad aktning för begreppen hem och familj och på en bristande ansvars-känsla hos individen både gent emot samhället och det släkte, som skall komma.

Man invänder, att här hjälper inga exklamationer, inga be-skärmelser öfver världens ondska, nöden har ingen lag. Det är samhällets ofafvisliga skyldighet att lämna den nödställda ogifta modern och det barn, hon bragt till världen, och som från födel-sen oskyldigt stämplats med pariasmärket, bistånd och upprättelse. Hvad upprättelsen beträffar har värtaligt framhållits, att medlet därtill främst låge i att på alla sätt söka möjliggöra för moder och barn att få vara tillsammans. Barnet finge ej undandragas modersvården, och hos modern skulle känslan af plikt och ansvar genom denna vård höjas och fördjupas.

Visserligen, men borde icke ansvars-känslan väckas gent emot det ofödda barnet? Skulle icke detta uppfostrande inskridande från samhällets och människovännens sida kunna ske, innan in-dividerna vunnit ett föräldraskap, hvars plikter de i de allra flesta fall ej äga några betingelser att kunna fylla? Ty man kan väl ej vara i tvekan om, att den stora massan oäkta barn kommit till utan att föräldrarna — moder så väl som fader — ägnat en tanke på hem, försörjning, uppfostran åt den varelse, som väckts till lif genom dem. Först efteråt, inför den bleka nöden, vaknar eftertanken, — om ens då, ty står ej stat och samhälle och den allmänna och enskilda välgörenheten färdiga att lyfta ansvarets och underhållsskyldighetens börda ifrån föräldrarnas axlar?

*) Se professor P. Fahlbecks motion rörande utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning.

Man talar i våra dagar så mycket om moderskapets helighet, ja detta begrepp har blifvit lystringsordet för en hel ny etisk världsåskådning,*) som visserligen har att framvisa en hel del goda praktiska resultat men som innerst bygts på en besynnerlig begreppsförvirring, den att förblanda *moderskap* med *moderlighet*.

Moderskapet är en animal funktion, hvilken i och för sig ej har något med helighet att skaffa. Människan, vilden lika väl som den civiliserade, har den gemensamt med hela den öfriga djurvärlden. Moderligheten återigen är den hos kvinnan nedlagda djupa längtan efter att vårda, fostra, omhulda och älska, en känsla, som är oberoende af barnalstrandet, ehuru ju oftast enligt naturens ordning det ena följer med det andra. Dock icke alltid. Det finns kvinnor, mödrar till ett halft dussin barn, som äga förunderligt litet af moderlighet i sitt väsen, under det att tusentals barnlösa kvinnor bära inom sig en fond af modersömhet, hvilken i sina yttringar kan vara för mänskligheten lika välsignelsebringande, alltså lika helig, som moderns för barnet.

Att åsikten om moderskapets helighet och suveräna höghet, oafsedt hur det förvärfvats och oafsedt om modern äger de inre och yttre förutsättningarna att kunna fylla de plikter, som därmed äro förenade, att denna åsikt, okritiskt häfdad och tillämpad, till sina konsekvenser kan blifva till en fara, icke till en hjälp för vårt släkte, behöfves ingen skarpsinnighet för att räkna ut.

Härmed är naturligtvis ej meningen att bortresonnera statens, samhällets och de lyckligt lottades skyldighet gent emot de ur samhället utstötta, hvarom här är fråga, detta bjuder, som sagdt, både vår självbevarelseinstinkt såsom folk och den kristliga kärleken. All mänsklighetens ve och jämmer äro ju liksom koncentrerade på de förhållanden, som skapat det oäkta barnet, skulle man då ej uppbjuda hela sin förmåga för att söka få denna tusenstämmiga veklagan, som på samma gång är ett anklagelseskri, att förstummas?

Men samtidigt bör man se till, att man ej alltför mycket låter sig bländas af den glans, som utstrålar från den evigt sköna taflan: »modern och barnet». Att det icke är den alstrande principen utan den fostrande och vårdande, som är det heliga i denna symbol, torde icke vara för långsökt att i detta sammanhang betona. Först när den ena uppgår i den andra, när moderligheten så

*) »Mutterschutz»-rörelsen i Tyskland och den s. k. nya etiken.

att säga genomglödgar moderskapet, blir detta den allbetvingande makt, för hvilken världen sedan två tusen år tillbaka böjt knä.

Och må vi icke heller glömma, att det är som resultat af ett långt utvecklingsarbete samhället, hvarhelst det gör anspråk att kallas civiliseradt, uppställt som det enda rätta och för barnet gagneligaste, att hvarje barn äger mor och far. Att själfrådigt, eller kanske rättare uttryckt, tanklöst beröfva sitt barn dess far, är en försyndelse, hvars följder visserligen kunna mildras genom en uppoffrande moderskärlek och vård, men som dock alltid står kvar som en försyndelse.

Om hos hvarje ung kvinna, eller hvarje blifvande moder, detta inskräptes, och om genom klok ledning och fostran — och naturligtvis också genom beredande af bättre lifsvillkor — den sanna moderlighetskänslan väcktes till lif, så att hon toge moderskapets ansvar äfven gent emot det ofödda barnet som en helig plikt, då skulle man ej så mycket behöfva bry sin hjärna med att utfundera lagar till skyddande af moderns och barnets rätt.

Ty ingen lagstiftning, den må vara byggd på aldrig så kloka och humana principer, inga tvångsåtgärder till inskräpande af faderns underhållsskyldighet, ingen moderskapsförsäkring, inga offentliga vård- och skyddsanstalter, om än så förträffligt ordnade, intet af allt detta kan för barnet ersätta det, som föräldrarna ensamma kunna ge — *det af fader och moder gemensamt byggda och vidmakthållna hemmet.*

* ————— *

Josephine E. Butler.

In memoriam.

A modern Saint, ett nutida helgon, det är den öfverskrift, under hvilken en af Londons dagliga tidningar ägnar en minnesruna åt den nyligen bortgångna kvinnliga reformatorn. För tre tiotal år tillbaka skulle ej Josephine Butler kunnat disponera öfver en spalt uti en af de stora dagliga Londontidningarna, och i den strid hon då förde hade hon ej blott mot sig pressen, hon hade kyrkan, myndigheterna, parlamentet uti det läger, hvilkets principer hon bekämpade. Bekant är Sir John Elphinstones

yttrande i parlamentet, att hon och de kvinnor, som följde henne, »voro ännu sämre än det utskum, för hvilket de arbetade». Själf har jag räknat, att hon i engelska tidningar i januari detta år haft ej mindre än 150 kortare eller längre nekrologer, och skall likväl detta hafva varit »en ofullständig lista». Och det är ej blott hennes eget folk, som står sörjande kring hennes graf, det är en brokig samling från olika folk och folkklasser, från skilda religiösa och politiska läger, som nyss enats om, att världen uti henne förlorat en af sina store, som gemensamt sörjer en vän, en vägvisare, som gått förut och lyst öfver den stig de fortfarande äro beslutna att vandra. Hvem har hon då varit och hvad är hennes livsverk?

* * *

Josephine Elizabeth Grey föddes den 13 april 1828 på Milfield i Northumberland. Hennes fader, mr John Grey, var en »country squire», en godsägare, därstädes och en uti många afseenden märklig personlighet. Han var upplyst, vidsynt och frisinnad, stod i förbindelse med Wilberforce och Clarkson och deltog med dem i arbetet mot slafhandeln samt medverkade kraftigt liksom sin kusin Earl Grey till den stora reformbillen 1832. Därjämte var han en ifrig befordrare af förbättringar inom jordbruket, hvarom det kringliggande landskapet säges hafva vittnat under hans senare år. Den kärlek och den tilltro han hyste till de kroppsarbetande klasserna gingo omedelbart i arf på hans dotter, liksom man om henne sagt, att reformidéer från början lägo henne i blodet. Släkten Grey hade uti generationer bott och spelat en roll i gränslandet mellan England och Skotland, och Josephine Greys mod, stridbarhet, handlingskraft och förmåga att offra sig var ett direkt arf från ridderliga förfäder.

I en härlig natur, i ett lyckligt hem, fyllt af allmänintressen, prägladt af intelligens, ädelhet och förfining, uppväxte den unga Josephine jämte en talrik syskonskara. På den tiden var föga jordt för flickors uppfostran, och de unga misses Grey erhöilo sin undervisning i hemmet af föräldrarna, men lyckades icke desto mindre förvärfva ett för den tiden icke vanligt kunskapsmått. Bland annat undervisade mr Grey sina döttrar i Englands konstitution och historia och lade från början grunden till den kärlek till och känsla af förpliktelse mot sitt folk och mot det allmänna,

till det medborgarsinne, som kanske framför allt annat var Josephine Butlers särmerke. Mrs Grey, som härstammade från en gammal fransk hugenottfamilj, var äfvenledes en öfverlägsen personlighet, och efter henne hade dottern sin stora musikaliska begåfning. Ett friskt uteliv fördes af de unga, och särskildt var Josephine en oförvägen och uthållig ryttarinna, som kunde tillbringa en hel dag på hästryggen. Otvifvelaktigt har detta tidiga friluftslif åt henne räddat en stor del af den lifskraft och spänstighet, som bar henne genom så mycken själskamp, så många konflikter, så intensivt arbete under hennes senare lif.

År 1852 trädde Josephine Grey i äktenskap med George Butler, då fäst vid universitetet i Oxford, där de unga makarna tillbragte de första fem åren af sitt samlif. Mr Butler var filosof och klassisk filolog, hade stora litterära och konstnärliga intressen, var god tecknare och akvarellist samt i hög grad älskare af sport och friluftslif. Hans hustru, som hade samma konstnärliga läggning, delade med honom den kärlek till naturen och dess skönhet, med öga för alla dennas skiftningar, som lyser genom deras reseberättelser och inbördes brefväxling. Ett lyckligare äktenskap har näppeligen funnits, och Josephine Butler fann uti sin rättrådige och ridderlige make det stöd hon behöfde, när hon längre fram blef förd uti konflikter, där hon hade att bestå utomordentliga prof, och det manliga ideal, som räddade henne från att blifva bitter och ensidig, när hon vid lodandet af det djupaste djupet af sitt köns elände och förnedring på botten råkade den manliga lustan och hänsynslösheten. Det fanns hos honom en själsfinhet och en aktningfull hänsyn för en annans — vore ock denne andre hans hustru — rätt att tänka och handla efter sitt eget samvete, som hindrade honom från att på något sätt genom sin auktoritet vilja tynga hennes tänkande eller regelbinda hennes handlande. Lika väl som detta hans från början iakttagna sätt att handla passade hans hustrus själfständiga och starkt utpräglade personlighet, lika väl skapade hans osjälfviska och samvetsömma tillbakahållande af sitt inflytande hos henne ett obegränsadt förtroende och den mest ödmjuka själfpröfning, om han någon gång skulle säga: »Jag tror du har orätt».

Under åren i Oxford deltog mrs Butler så långt hon kunde i sin mans arbete, ritade kartor för hans föreläsningar i geografi — en vetenskap, för hvars studium mr Butler utträttat mycket i England — hjälpte med illustrationer till hans konsthistoriska

kurser och gjorde uti universitetsbiblioteket tillsammans med honom de förberedande arbetena för en ny upplaga af Chaucer. Bland deras umgänge i Oxford må nämnas Max Müller, som delade mrs Butlers musikintressen, Dante Rosetti, som för dem visade sina teckningar och utkast och af dem fick hjälp för sina öfversättningar af Dante, Goldwin Smith, Hallam, Halford Vaughan, Goschen m. fl. Aurelio Saffi, Mazzinis vän, som på den tiden landsflyktig vistades uti Oxford och ofta var gäst uti mrs Butlers hus, blef henne några och tjugu år senare till ovärderlig hjälp vid det abolitionistiska fälttåget i Italien.

Uti den krets af det litterära och vetenskapliga Oxford, som om aftnarna samlades uti det Butlerska hemmet, där den unga värdinnan, som tyst åhörde samtalen, i regeln var den enda damen, framträdde emellanåt åtskilligt af det dåtida »celibate» Oxfords åskådningar, som smärtsamt berörde henne. Ända från sin tidiga ungdom, då hon flitigt läste kyrkofäderna, hade hon med indignation reagerat mot deras tal om kvinnan som frestarinnan, som nästan inkarnationen af det onda. »Upproret i mitt hjärta», säger hon, »började redan då mot grymheten och orättvisan i den olika domen öfver kvinnor och män, när det rörde moralen, och mot det förhållandet, att det samhällsönda skulle förtigas.» Vid ett tillfälle, då en bitter oförrätt tillfogats en flicka, som ännu var nästan ett barn, gjorde hon ett besök hos en man i Oxford, som hade stort anseende för visdom, för att fråga, huru man skulle bringa honom, som begått brottet, till insikt om det ovärdiga uti hans beteende. Den vise talade icke ovänligt, men bestämdt om nödvändigheten af att förhålla sig passiv: »det skulle endast skada att lägga sig i en sådan sak; det skulle vara att att väcka en björn, som sofver». Mrs Butler lämnade honom förvånad och modfälld och länge efteråt ljud i hennes öron skallden Blakes ord:

The harlot's curse from street to street
Shall weave Old England's winding sheet.

Andra händelser, som tilldrogo sig omkring henne, göto olja på den eld, som brände i hennes inre och för hvilken hon fann förståelse blott hos en: sin make. Hon beslöt, att om dessa ting »tala litet med människor, men mycket med Gud». De unga makarna började tillsammans bedja om en förändring, »en helig revolution och därom, att Guds rike måtte komma på jorden».

År 1857 flyttade familjen till Cheltenham, hufvudsakligen af det skäl, att mrs Butlers hälsa allvarsamt hotades af det fuktiga klimatet i Oxford. Förändringen hade uti detta afseende ett gynnsamt inflytande, men i Cheltenham drabbades de bägge makarna af en sorg, som hardt när bragt dem till förtviflan. Återkomna från en utflykt en afton, sågo de sin lilla dotter i ifvern att skynda föräldrarna till mötes, förlora jämnvikten och störta från tredje våningen ned på marmorgolfvet i entrén. Hon återfick aldrig sansen, kunde aldrig visa ett tecken af igenkännande åt de förtviflade föräldrarna, som vakade hela natten bredvid den lilla. Denna olyckshändelse kastade modern uti ett djupt mörker af sorg och grubbel. Barnets flykt från världen kom som en grymhet utan mening, och denna oförståendets smärta är ej »det minst förfärande uti de skräckgestalter, som hemsöka dödsskuggans dal», säger mrs Butler själf i sina »Recollections of George Butler», där vi finna det mesta vi veta om hennes enskilda förhållanden. Medkänslan med makens sorg och oron för honom, dref henne slutligen ut ur hennes dvala: hon måste trösta honom och hjälpa honom att bära sorgen.

Året efter denna händelse, 1865, blef mr Butler kallad till rektor vid det stora Liverpool College, och denna befattning innehade han till år 1882, då han blef Canon of Winchester. Han hade nämligen tagit Holy Orders, låtit prästviga sig, då han blef skolföreståndare.

Uti Liverpool, där mr Butler hade en lärjungaskara på bortemot 1,000 af olika nationer och religioner och en stor lärarekår att leda, blef han mycket upptagen, och då nu makarnas trenne söner alla nått skolåldern, blef hans hustru oftast lämnad ensam. Hon led mer än någonsin, grubblet öfver förlusten af barnet och hvad därmed sammanhängde kom tillbaka med förökad styrka, och ingen af hennes förra sysselsättningar förmådde intressera henne eller förjaga de dystra tankarna. Ett oemotståndligt begär grep henne att finna en smärta ännu bittrare än hennes egen, att lära känna sådana, som voro ännu olyckligare än hon själf. Hon visste, hvar hon hade att söka dem. Redan som ung husmoder i Oxford hade hon i samråd med sin man direkt från fängelset antagit som tjänarinna en ung barnamörderska. Mrs Butler kände nämligen de upprörande omständigheter, som stodo i samband

med den olyckligas förtviflade handling, och längtade att komma i beröring med henne för att få säga henne, att Gud ej dömde, ej handlade som människor gjort mot henne.

* * *

Uti staden Liverpools försörjningsinrättning, som inhyste omkring 5,000 personer och var som en stad för sig, fanns uti en jordvåning ett slags tukthus för kvinnor, kalladt »the Oakum sheds», där en del af samhällets kvinnliga utskum sysselsattes med att repa dref. Dit begaf sig mrs Butler en dag och begärde tillträde. Uti en stor källare med nakna väggar och fullkomligt utan möbler sutto på det fuktiga stengolfvet omkring 200 kvinnor, upptagna med sitt arbete. Mrs Butler satte sig ned midt ibland dem och började plocka dref. Kvinnorna skrattade åt henne och sade till henne, att hennes händer ej dugde till arbetet. Hon skrattade med och tyckte, att de hade rätt, men hur det var, blef hon vän med dem. Redan vid sitt andra besök vann hon helt deras förtroende, och den glödande längtan att komma de olyckliga till hjälp, som följt på grubblet och förbittringen öfver de förspilda i världen, mötte hos dessa förnedrade en stark om ock oklar trängtan efter frigörelse.

Följden af mrs Butlers besök här och sedermera på sjukhusen och kajerna i den stora sjöstaden var, att hon »drog öfver sitt hufvud en hel lavin af djupt förnedrade men tacksamma kvinnor». I ett souterrain-rum och ett par vindskammare i rektorsbostaden inrymdes så många, som ske kunde, men, då tillloppet blef sådant, att mrs Butler formligen ej kunde andas, hyrdes ett hus, där hufvudsakligen de sjuka och till arbete oförmögna upptogos, the House of Rest, som sedan öfvertagits af Liverpools kommun. Några månader senare inrättades ett arbetshem med bland annat en fabrik för pappersarbeten, där de fingo plats, som voro arbetsföra och önskade en start till ett nytt lif. Bägge makarnes ömhet för dessa olyckliga var lika stor som outtröttlig. Mrs Butlers egna strider och själskonflikter hade gjort henne underbart mild och kärleksfull. Intet förfall var för djupt, ingen sjukdomsform för afskräckande, att hon ej skulle vara färdig att slå sina armar om och till sitt bröst sluta en olycklig. »En mun som öppnades endast för att uttala hädelser och förbannelser, kunde hon tillsluta med en kyss». Och på ett underbart sätt

öppnade sig för henne de mest förhärdade hjärtan och därigenom ock för dem möjligheten till förnyelse.

En ung flicka, Marion, som växt upp i ett godt hem, men som uti sitt femtonde år blifvit grymt förorättad af en förnäm herre, flydde till staden af blygsel och förtviflan, blef där uppfångad af kopplare och lyckades ej komma från dem, förr än hon i sista stadiet af lungsot fördes till sjukhuset. Mrs Butler fann henne och förde henne hem till sitt lilla gästrum. Hon lefde i tre månader, vårdades som en medlem af familjen till sin död och fick råka sina föräldrar, som mrs Butler kallade till hennes dödsbädd. Hon hade sin glädje af, att mr Bulter på någon ledig stund af eftermiddagen besökte henne, samspråkade med henne och svarade på hennes frågor. En kväll, när han börjat tala med henne om, hurudan Gud var, afbröt hon honom: »Ni behöfver ej tala med mig om, hurudan Jesus Kristus var. Det har jag vetat allt sedan första dagen jag kom hit, när ni bjöd mig armen och förde mig upp till detta rum, och jag sedan fick vara uti edert vackra hem, utan att ni någonsin talat om *hvad jag varit*. Jag har sett Jesus.»

Ett stort rum uti familjens lif och intresse togo ferieresorna, mestadels till kontinenten, där de bägge makarna njöto af naturen och konsten, togo skisser tillsamman eller lefde ett rikt och gifvande umgängeslif med för stora frågor intresserade vänner, vetenskapsmän och konstnärer. Utan att på detta sätt hafva fått lämna allt som tynger och utan att hafva fått tillfredsställa sin längtan efter skönhet uti natur och konst, hade mrs Butler svårigen intill det sista kunna bibehålla sin själsspänstighet och aktivitet samt en sinnets friskhet, som kunde visa sig i en högeligen intagande munterhet.

* * *

Då mrs Butler med sin familj i september 1869 återvände från en dylik resa, hade hon vid landstigningen i Dover mot sig ett bref, hvori man underrättade henne, att parlamentet under sommaren antagit en lag, »the Contagious Diseases Acts» genom hvilken det napoleonska systemet, reglementeringen af prostitutionen, införts i England. Ett försök att införa det hade tidigare blifvit gjordt, men man hade ej vågat taga steget fullt ut; nu hade lagen en het augustinatt på småtimmarna, då huset var synnerligen

glest besatt, smugglats genom underhuset. Systemet med dess verkningar var mrs Butler väl bekant från hennes resor på kontinenten. Det var från några läkare, som den första uppmaningen att resa sig mot det nämnda parlamentsbeslutet riktats till mrs Butler. Af män hade fälttåget mot akterna börjat, ehuru det vanns af kvinnor. Inom en månad efter dessas antagande hade läkare, jurister, präster och några andra sammanslutit sig, och dessa begärde nu kvinnornas bistånd. Uti Daily News hade miss Harriet Martineau på anmodan skrivit några artiklar om systemet.

De tre följande månaderna voro för mrs Butler en tung tid. Oupphörligt kommo nya uppmaningar till henne att kasta sig in i striden. Den första vädjan man gjort till de makthafvande hade varit utan påföljd, och man insåg, att någon måste taga upp frågan, upplysa allmänheten och tvinga de styrande att upphäfva lagen. »Jag kan blott gifva en ofullkomlig föreställning om hvad jag led under denna tid», skriver mrs Butler uti de nämnda Recollections. »Mödor och strider under de år som följde, voro intet mot den ångest, som ledsagade det första nedstörtandet uti den fulla förståelsen af den orättfärdighet, som är i världen och mot det fasansfulla att vara kallad att resa sig mot densamma. Lik Jona . . . flydde jag från Herrens ansikte. Jag arbetade strängt på annat sätt, förrättade goda verk, som jag tyckte — med ett halft medvetet hopp, att Gud skulle antaga detta och ej fordra, att jag skulle gå vidare och spetsa mitt hjärta på det nakna svärd jag såg hållas mot mig. Men Guds hand var tung på mig, och för hvar dag ökades trycket.»

Uti ett manuskript från denna tid skriver hon: »Jag beder dig, o Gud, gif mig ett djupt, lifslångt, rätt behärskadt hat till all sådan orätt, förtryck och grymhet och på samma gång det guddomliga medlidande, som gör mig villig att lefva länge och lida för mina medmänniskor eller strax kasta mig i breschen och förgås. Kanske är detta det uppdrag jag för år tillbaka längtade efter och såg komma som en stjärna. Men då det närmar sig är det så förfärligt, så tungt, så motbjudande, att jag skälver därvid. Och det är så svårt att urskilja, om det är Gud som kallar eller icke.»

Det värsta för henne var dock att gifva sin man del af kallelsen, ty trots sin ovisshet uppfattade hon den som en sådan, och hon kände att i detta som i allt annat måste de vara *ett*. »Jag hade försökt att lida ensam, men jag kunde ej *handla* en-

sam.» Hon smög sig en kväll, sedan huset var tyst, till hans skriftrum, där hon lämnade honom något hon hade skrivit samt aflägsnade sig. När hon dagen därpå mötte honom, var han blek och orolig och bäge iakttago med afseende å det passerade tystnad under några dagar. Men efter hand kunde de säga hvarandra sina tankar, och hon fick tala ut, låta honom veta hvad hon genomgått. »Jag har känt som måste jag gå ut på gatorna och ropa högt, eller skulle mitt hjärta brista.» Han hade nu tänkt sig in i saken och såg blott rakt fram på den stora orättfärdigheten och hvad som måste göras för att skaffa bort den, och så sågo de saken bägge hela lifvet igenom. Han var en fridälskande man, hvilkens lycka var i hans hem och hans familj, och det gick honom genom märg och ben att låta sin hustru genomgå det lidande som förestod henne, henne, som han intill lifvets slut älskade med samma ridderliga ömhet, som då de först fäste sina öden samman. Men han såg hennes livsverk som en kallelse från Gud, däri han ingen rätt ägde att ingripa. Hvad han nu svarade, karaktäriserar hans ställning för lifvet till hennes gärning: »Gå, och Gud vare med dig.»

Hon gick ut, »not exactly in the street», berättar hon, men till järnvägsstationen och reste till Crewe, där det fanns en mekanisk verkstad med en massa arbetare. Hon erhöll tillträde till deras samlingslokal och framförde inför dem sitt budskap. En grupp af deras ledande män kommo efteråt fram till henne och hälsade henne trefaldt välkommen. De hade fullkomligt förstått henne. De hade under det de studerade sitt yrke i Paris själfva sett, att allt hvad hon nu sagt var öfverensstämmande med de verkliga förhållandena. »Vi hafva just sagt hvarandra, att det vore dödsstöten för Englands moraliska lif, om vi härvidlag skulle efterapa Frankrike.»

Mrs Butler fortsatte resan och vände sig på flere olika ställen i norra England till arbetarna, dem hon alltid älskat och trott på, och återvände efter tre veckor hem. Följderna läto ej länge vänta på sig. Inom nya tre veckor hade arbetarna i Yorkshire, som äro erkända ledare uti politiska och sociala rörelser, anordnat massmöten och enat sig om en handlingslinje för att tillförsäkra rörelsen sitt understöd och sin fulla anslutning. Händelserna följde sedan hastigt på hvarandra, petitioner öfversvämmade parlamentet, och regeringen kom under så stark påtryckning, att den redan år 1871 tvangs att för att lugna den upprörda folkmenin-

gen tillsätta en kommitté, som skulle undersöka, huru akterna verkade.

Kvinnorna hade i slutet af år 1869 bildat *the Ladies' National Association*, som verkar till den dag i dag. Nyårsdagen 1870 utsände de uti Daily News en protest mot akterna, undertecknad af några bland det dåtida Englands mest framstående kvinnor, bland hvilka må nämnas Florence Nightingale, Harriet Martineau, Mary Carpenter och som sekreterare Josephine Butler.

Under hela 1870-talet utvecklade mrs Butler i England den mest intensiva verksamhet. Hon skref bref till en mängd framstående personer, talade på möten, deltog uti konferenser och författade böcker och tidningsartiklar. Londonpressen började att iakttaga en ihärdig tystnad, afbruten endast för en gång och en dag, då indignationen öfver en f. d. ministers, mr James Stansfelds, öppna anslutning till abolitionismen kom måttet att rinna öfver, men rörelsen hade egna organ och disponerade öfver en eller annan tidning i landsorten. Tvänne gånger var mrs Butler inkallad för att gifva upplysningar till de parlamentskommittéer, som skulle behandla frågan om akternas sätt att verka. För att låta vederbörande veta, huru starkt motstånd den nya lagen mötte uti landet, deltog äfven mrs Butler med sina anhängare uti agitationen vid parlamentsval ett par gånger, då det gällde att slå eller gifva en kännbar pricking åt kandidater, som voro bekanta anhängare till akterna eller som, i likhet med Sir Henry Storks i egenskap af militärbefälhafvare, visat synnerlig hänsynlöshet vid deras tillämpning. Resultatet tvang de makthafvande att tänka, och abolitionisterna — namnet som bekant upptaget efter motståndarna till negerslafveriet i Amerika — vunno nya anhängare, uti den politiska, kyrkliga och vetenskapliga världen.

De, som alltid förblefvo rörelsens trogna anhängare voro artarna, och med ledarna uti trades-unions och andra arbetarorganisationer stodo anförarna för motståndet mot akterna i ständig rapport. Af de religiösa samfunden slöto sig till rörelsen först kväkarna, så baptister, metodister och den skottiska frikyrkan, hvar emot den engelska kyrkan blott så småningom kom efter.

Hvad mrs Butler under rörelsens tidigare skede hade att utstå förefaller nu nästan ofattligt, särskildt när man tänker på att det skett i England, där yttrandefriheten är så stor. Hon blef formligen öfveröst med smädelser, beljugen och kallad med de mest sårande tillmälen. Gamla vänner till makarna Butler ville

ej längre umgås med dem, och de fingo erfara hela bitterheten af en social boycott. Många gånger jagades mrs Butler genom gatorna af slödder, hyrdt af värdarna uti vanryktade hus och deras beskyddare, man kastade sten in genom fönstren och slog ut dörrarna i hus, där man trodde henne vara gömd och hon var vid flere tillfällen utsatt för fara till lifvet. Ofta fick hon skydd hos fattiga eller i arbetarefamiljer och hjälp af kvinnor just från den olyckliga klass, för hvilken människorätt hon stred. En gång har hon nödgats framträda i pressen för att försvara sig mot den beskyllningen, att hon hårdt behandlade just dessa olyckliga och stötte dem tillbaka i förnedringen — deras tillit hade hon ej rätt att låta beröfva sig. Men genom allt behöll hon sin mildhet, och hennes läkare, dr Carter, som i många år var hennes medarbetare, har i de minnesord han vid hennes död ägnat henne bland annat vitsordat, att han aldrig för smädelser mot henne själf hört henne yttra ett bittert ord.

* * *

I midten af 1870-talet inträdde den abolitionistiska rörelsen uti ett nytt skede. Det hade nämligen under stridens fortgång blifvit deltagarna klart, att de borde öfverflytta striden till systemets mark, till kontinenten, därifrån det importerats till England, för att sedan leda den ut öfver hela den civiliserade världen. I denna afsikt reste mrs Butler hösten 1874 öfver till Frankrike och besökte under den ovanligt kalla vintern 1874—75 äfvenledes Schweiz och Italien. Visserligen mottogs hon i Paris till en början med den mest cyniska opposition och förfärades, då hon i Frankrike såg den utveckling och det inflytande det samhällsönda, prostitutionen, hade uppnått, sedan det under tre fjärdedels århundrade varit upphöjdt till statsinstitution, men hon lyckades trots motståndet få se det hon ville och gjorde värdefulla bekantskaper, bland hvilka åtskilliga för lifvet blefvo hennes vänner och medarbetare. Vi nämna här särskildt M. de Pressensé, M. och Madame Jules Simon, Passy, M. Monod, Jules Favre och M. Yves Guyot, statsmannen och publicisten, som med anledning af denna sak under år 1877 fick tillbringa ett halfår i fängelse, men som ock fick vara en af de 4 abolitionister, som uti den extra-parlamentära kommittén af år 1903, hvilken arbeten nu synas vara

afslutade, fått föra de abolitionistiska idéerna till seger uti Frankrike¹⁾.

Under resan hade mrs Butler stor hjälp af den varma rekommendation till »en hvar af det katolska prästerskapet», som hon erhållit af kardinal Manning, och bland andra, som i Frankrike anslöto sig till abolitionisterna, var den berömde biskopen af Orléans, msgr Dupanloup. I Italien och Schweiz vann hon äfven bundsförvandter och vänner. Den gamle general Garibaldi var en tid medlem af federationens styrande råd, Mazzini var mrs Butlers personliga vän, Guiseppe Nathan och Tommasi Crudeli ifriga medarbetare. Uti Schweiz, som efter bildandet af den brittiska, kontinentala och allmänna federationen hösten 1875, varit rörelsens medelpunkt på kontinenten, har hon funnit medarbetare som M. Aimé Humbert, Pater Hyacinthe, professor Bridel, M. de Meuron m. fl. Mrs Butler samlade uti ett litet häfte, »Eine Stimme in der Wüste», det hufvudsakliga af hvad hon under sina resor vintern 1874—75 haft att framföra och sände den till personer i olika länder inom Europa, uppmanande dem att upptaga striden för de undertrycktas mänskligt rätt. Uti 17 olika länder hafva funnits afdelningar af den abolitionistiska federationen, och dess principer försvarats bland andra af professor Emile Laveleye i Belgien, författarinnan Concepcion Arenal i Spanien m. fl.

Efter 1875 vistades mrs Butler omväxlande i England och på kontinenten, där hennes man och söner vid ledighet om möjligt förenade sig med henne. Hvert hon kom medbragte hon nya impulser, uppställde hon nya mål, eggade hon till kraftigt arbete för sedlig nydaning. Hon lärde redan 1876 i Belgien känna de gräsligheter, som sedan blifvit bekanta under namn af »den hvita slafhandeln», och deltog 1877 uti den viktiga kongressen uti Genève och 1880 i Genua. Vid kongressen i Köpenhamn 1888 gjorde hon också ett besök i Sverige, för att såsom min sagesman, som följde henne öfver sundet till Malmö, hörde henne säga: »plantera ett frö i svensk jord». Hon talade till unge män och började med att säga: »Jag har ej kommit för att banna

¹⁾ Uti januarihäftet af le Bulletin abolitioniste, som har dödsrunan öfver mrs Butler, redogör M. Guyot för kommitténs förslag till ändrad lagstiftning. Anmärkningsvärdt är äfvenledes, att den danska federationsafdelningens organ i sitt sluthäfte efter reglementeringens upphäfvande i Danmark, har nekrologen öfver mrs Butler.

eder», och min sagesman berättar, att han såg den ene efter den andre böja ned hufvudet för att torka tårarna.

Man har sagt om mrs Butler, att hennes väsen var så kärleksfullt, att den, som hon tilltalade, kände sig som omfattad af en sky af mildhet och ömhet, och på samma sätt skall äfvenledes hennes ord från talarstolen hafva verkat. Hennes vältalighet var i hög grad enkel och flärtlös, men hon säges hafva ägt en förmåga att röra människors hjärtan som ingen annan. »Elle savait parler aux foules et en exalter tous les sentiments généreux, en même temps qu'elle savait discuter les questions avec la plus grande sagacité» (M. Guyot). Hon talade franska och italienska utan tolk och gjorde äfven då samma intryck. Uti Genua kom en deputation af fattiga kvinnor, somliga med sina spädbarn på armen, till hotellet, där hon bodde, och begärde, att hon skulle komma och tala äfven till dem och deras män. Hon följde dem till Folkets hus och talade till dem, och när hon slutat, strömmade alla dessa fattiga arbetare och arbeterskor fram och tömde sina slantar på bordet framför henne uti en stor hög, som äfven innehöll en och annan nött lira i papper, i det de bådo henne använda, hvad de gifvit, till befrielseverket.

Uti Paris var hon närvarande vid ett möte, där en arbeterska, m:lle Raoult, och en arbetare, Adhémar le Clerc, skildrade den fattiga parisiska arbeterskans eländiga ställning, svältlönerna, förtrycket, polisens jakt efter henne, hvarvid sådana gräsligheter kommo i dagen, att mrs Butler ovillkorligen utbrast: »Räfvorna hafva kulor, och fåglarna under himmelen nästen, men Paris' hederliga arbeterska har intet, där hon kan luta sitt hufvud till». Vid utgången omringade henne torftigt klädda, förgråtna unga arbeterskor och ropade: »O, madame, hvad det var sant, det ni sade om räfvorna». De olyckliga från gatan kände igen henne, och en kväll, när hon med sin man gick ute i Paris, kom ur mörkret framskyndande en eländig, sminkad varelse, nämnde hennes namn och kastade sig i hennes famn, utropande: »O, huru vi älska er, älska er!» En af mina vänner, som deltog i en af federationens kongresser, jag kan nu ej erinra mig hvar, har berättat mig, att strax före ett viktigt möte mrs Butler var försvunnen. Man sökte henne och fann henne i närheten på gatan med en af de olyckliga, hvilken just var i någon öfverhängande svårighet. Herrarna skyndade på mrs Butler, men hon kunde ej besluta sig för att lämna den arma åt hennes öde. Då hon slutligen måste följa

till mötet, tog hon flickan med sig, intog sin plats, och den olyckliga kröp ned på golvet vid hennes fötter och gömde ansiktet i hennes knä medan hela mötet varade.

Med samma innerliga ömhet behandlade hon äfven andra olyckliga och vanlottade och sköt aldrig bort någon, som sällade sig till henne eller arbetet, äfven om dessa voro personer, som kunde draga åtlöje eller klander öfver henne. I Paris fick hon en del egendomliga anhängare, bland hvilka må nämnas Louise Michel, och ganska sällsamma voro de besök, hon uti sitt hotell därstädes fick mottaga. »Jag hade nog aldrig fått se dem», anmärker hon, »om jag ej sagt portiern, att man aldrig skall visa bort fattigt folk eller original, af hvilken samhällsklass de än må vara.» Att parisaren tog rådet ad notam och släppte in de berörda originalen, torde vara ett bland bevisen för, att »hon var en stor ledare af män och kvinnor»^{*)}. I Chatham, en af de militärstationer, där akterna voro i verksamhet, gjorde hon i rörelsens början jämte sin man ett besök. Då hon där kom in uti ett af lastens tillhåll, påträffade hon en hel del unga soldater, och till dem talade hon som en moder. En ung rekryt, utom sig af ånger och blygsel, framsnyftade, lutad mot hennes axel: »Man väntar, att vi skola vara dåliga, och då bli vi dåliga». För de olyckliga och förnedrade, män som kvinnor, har ingen känt djupare än Josephine Butler; hon har aldrig varit bland dem, som kastat sten på eller trampat på en, som redan var slagen till marken. I England gjorde en man, som var en litterär storhet, ett djupt fall och visade sig vara i hög grad sedligt depraverad. Mrs Butler var den första att peka på något stort och godt, han en gång gjort.

Med kraften af hela sin eldsjäl deltog Mrs Butler uti det arbete, som i England år 1883 ledde till akternas suspenderande och år 1886 till deras upphäfvande. Vid parlamentsvalen hade i all synnerhet från arbetarehåll öfvats en så stark påtryckning, att många af underhusets medlemmar för sina abolitionistiska kamrater berättade, att de af sina valmän uttryckligen blifvit ålagda att rösta för akternas bortskaffande. Den bekante mr John Morley satte sig, strax innan frågan skulle upp i underhuset, bredvid en känd abolitionist, mr Hopwood, sägande: »Och nu, säg mig, huru jag kan hjälpa eder, ty det som mina valmän i Newcastle mest af allt höllo på var, att jag skulle sätta mig mot den här lagstiftningen». Att märka är, att akterna upphäfdes af

^{*)} Prof. James Stuart.

det första parlament, där underhuset blifvit valdt *efter* rösträttens utsträckning.

Det vore ett misstag att tro, att mrs Butlers fälttåg till sin väsentliga innebörd varit en revolt för kvinnosaken, ehuru hon och hennes meningsfränder visserligen anse, att prostitutionens reglementering på ett skamligt sätt angriper kvinnan i hennes värdighet och frihet. Hon ansåg frågan ej mindre vara en männens än en kvinnornas fråga: när kvinnan förslafvas, sjunker mannen i moralitet. Hon har ej håller börjat striden först och främst därför, att det var en fråga om barmhärtighet — »it is *justice* not *charity* that we want». Det var en strid för rättvisan, för mannens och kvinnans likhet inför borgerlig lag och inför moral-lagen, för de konstitutionella fri- och rättigheterna, för de lika medborgarrättigheterna för man och kvinna, det var en protest mot skapandet på lagstiftningsväg af en klass af parias. Från denna synpunkt sedt var det naturligt, att hon för rörelsen skulle vinna män sådana som Victor Hugo, Mazzini, W. Lloyd Garrison, Garibaldi, John Stuart Mill.

* * *

Hvad mrs Butlers personlighet i öfrigt angår, har en af hennes medarbetare sagt, att hon nästan var idealet af en kvinna, strålande vacker, behaglig och kvinnlig samt mycket fint bildad till intelligens och väsen. Sällan träffar man någon så enkelt och naturligt mänsklig, och midt uti allt det mörka, hon hade att genomgå, följde henne en befriande humor, som på ett synnerligen älskvärdt sätt framträder uti hennes minnesteckningar. Hon var en kristen, klar till sin öfvertygelse, som hon aldrig dolde, men mot andra af den mest finkänsliga och aktningfulla tolerans. »Elle était distinguée et très élégante», säger betecknande om henne fransmannen Yves Guyot i *Le Siècle*. »Man såg hedningar och fritänkare kämpa vid hennes sida, utsatta för samma faror som hon», säger M. de Morsier uti *Le Relèvement*. Hon var, som stora andar äro, på samma gång hon var en varm patriot och en sann dotter af sitt folk, i hög grad kosmopolit.

Mrs Butler hade intresse och blick för de stora frågorna, för viktiga tidshändelser och rörelser samt utöfvade en ej ringa litterär produktion. Redan tidigt deltog hon i arbetet för förbättrandet af den kvinnliga bildningen och var med om startandet af den

rörelse, som mynnat ut i University Extension, hon har varit med om att genomdrifva Married Women's Property Act och har deltagit i arbetet för den kvinnliga rösträtten. I dessa och andra frågor har hon skrivit en del tidningsartiklar. Mest karaktäristisk för hennes uppfattning af rättvisa och renhet torde hennes bok *The hour before the Dawn* vara. Med mycken kärlek har hon tecknat *Catharina af Siena*, med hvilken hon torde ägt ej få beröringspunkter, ägnat minnesteckningar åt sin far *John Grey of Dilston*, sin syster *Harriet Meuricoffre* och sin man, de nämnda *Recollections of George Butler*. Att »protestantismens helgon», *J. F. Oberlin*, skulle vara henne sympatisk och locka hennes penna är naturligt. I ett litet häfte, *the Lady of Shunem*, har hon kärleksfullt påmint bekymrade mödrar om, att Gud också är »the God of families». Uti reglementeringsfrågan har hon bland annat skrivit: *The Constitution violated*. Hennes sista större arbete är *Reminiscences of a great Crusade*, som utkom i London 1896 och som i likhet med hennes öfriga arbeten är öfversatt på flera språk. Mrs Butlers hälsa var under de senare åren vacklande, och hon kunde ej som förr personligen deltaga i stridens hetta, men hon följde till och med från sjukrummet vaket med genomträngande skarpsblick och klar framsynthet händelserna — äfven de stora världshändelserna, skref t. ex. i anledning af boerkriget en brochyr *The Natives and the war* — och underhöll till det sista en liflig och iderik korrespondens med vänner i skilda land. Kanske med en förkänsla af att slutet var nära, flyttade hon för tre år sedan till Wooler i grannskapet af sitt barndomshem. Hon afled den 30 december 1906 tidigt på morgonen och ligger begrafven på Kirknewtons lilla kyrkogård vid sidan af sina förfäder uti sitt älskade Northumberland i skuggan af Cheviotbergen.

Mrs Henry Fawcett, en af Englands stora och goda kvinnor, har uti *The Guardian* skrivit en minnesruna öfver Josephine Butler. Hon har där gifvit en utsiktspunkt, från hvilken man får en blick både tillbaka och framåt öfver Josephine Butlers lifsverk. »Med Josephine Butlers död», säger hon, »känna många bland oss, att den yttre gestalten af det nittonde århundradets största moraliska kraft är försvunnen, men vi känna icke, att vi förlorat själfva den moraliska kraft, af hvilken hon var den främsta bäraren. Därtill var hennes verk för fullständigt, för väl förrätadt. Hon tände elden, men den slocknar ej med henne. Det

finnes hundraden, ja tusenden, som af henne fått en gnista af den heliga elden, och de skola tända den hos andra.»

Anna Höjer.

Louise Fryxell †.

Den svenska diakoniss-saken led en kännbar förlust, då en af dess äldsta vänner och trägnaste arbeterskor, *syster Louise Fryxell*, den 7 sistlidne april slöt sitt verksamma lif. Ej mindre än 43 år hade hon ägnat alla sina krafter åt diakonissanstalten vid Ersta, de första åren som profsyster, men mer än 40 år som elevafdelningens ledande syster, hvarförutom hon under längre eller kortare tid gjorde en betydande insats inom andra områden af diakonissanstaltens verksamhet. Och en hvar som vet, i hvilken grad diakonissans gärning kräfver hela personligheten, förstår med lätthet, att 43 år af ett sådant lif innefattar ett intensivt och själförgätande arbete af det slag, som icke gör mycket väsen af sig, men som lämnar djupa spår.

Louise Fryxell var dotter till vår store historieskrifvare Anders Fryxell, således syster till Eva och Mathilda Fryxell, och föddes 1834. I syskonkretsen utmärkte hon sig tidigt för sin impulsiva och varma natur samt sin stora verksamhetsifver. Hon hade sinne och anlag för målarekonsten och fick såväl under professor Edvard Berghs ledning som under utländska resor med fadern tillfälle att utbilda sin talang. Men redan i mycket unga år drogs hennes sinne till lifvets allvar, och den glada flickan kunde ofta gå tyst och eftertänksam, sysslade med djupare frågor. Moderns långvariga sjukdom, hvarunder Louise under flera år helt ägnade sig åt hennes vård, torde väl ytterligare ha öppnat dotterns ögon för skönheten och tillfredsställelsen i att offra sig för andra, och när hon ej längre kvarhölls vid moderns dödsbädd utan stod i valet mellan konstnärsbøjelsen och hågen att tjäna de sjuka och nödlidande, fingo konstnärsdrömmarna fara, och hon gaf sig helt åt diakonissans anspråkslösa och mödosamma kall.

Om den plats Louise Fryxell under de många åren fyllde vid Ersta, kunna vi göra oss en föreställning genom några ord,

som vid hennes bortgång nedskrifvits af diakonissanstaltens föreståndare, pastor E. Lönegren. Det heter här bland annat:

»Hvad syster Louise betydt för vår anstalt, hvarken kan eller vill jag här försöka klargöra. Visst är att hon med skäl kan kallas en af dess pelare. Sin anstalts uppgift satte hon mycket högt, dess mål och medel höll hon omutligt klara gent emot all uppgrumling, dess framgång var hennes stora hjärtesak. Hon fordrade mycket af sina medsystrar men icke mindre af sig själf. Och hennes starkaste sida var dock *att gifva*. Därvid nådde hon vida utöfver anstaltens rämärken. Stor är skaran af dem, som hon med gåfvor och råd och i en kärlek, som gick in i hvars och ens läge, hulptit.»

En gärning sådan som denna hör ju till dem, som böra tacksammt ihågkommas, äfven om den bortgångna aldrig begärde någon berömmelse för egen del, utan städse kände sig som en ringa tjärande syster, såsom en af dem som gå den store Mästarens ärenden.

F. E.

— * —

Litteratur.

Norska böcker.

Psyche af *Helene Dickmar*.

Något mer än tre år ha förflutit sedan jag sist hade anledning på dessa blad tala om *Helene Dickmar*, den norska författarinnan, hvilken under detta namn äfven här i Sverige vunnit många vänner genom sin fina och behärskade berättarkonst. Det är icke ett författarnamn, som med några ljudeliga reklambjällror dragit uppmärksamheten till sig, men etsar sig desto fastare in i minnet och blir bestående, när många, många andra förbleknat eller alldeles fallit i glömska.

Helene Dickmar skrifver icke för att det skall så vara, icke för att åstadkomma den obligatoriska julromanen eller för det hon hör till de förf., för hvilka det är en lika bjudande nödvändighet att producera ett verk vid vissa gifna mellanrum som för ett äppelträd att, då våren kommer, bära blommor och sätta frukt. Nej, hon skrifver endast då ett ämne blifvit henne så öfvermäktigt att

det liksom af sig själf kräver en form. Därför få hennes böcker det personligas och genomlevades, ja genomkämpades ytterliga intensitet, och därför komma de också så sällan. Ty huru skulle det kunna ligga inom möjlighetens gräns att förena en rikligt flödande litterär produktion med en intensiv subjektivitet? Det vore att andligen förtära sig själf, att prisgifva bit för bit sin egen själ. För de mycket produktiva författarna måste författarskapet blifva mer eller mindre ett intellektuellt handtyrk, ett slags mekanisk, af själen på visst sätt oberoende procedur, äfven om resultatet sedan blir aldrig så konstnärligt fulländadt. För den diktare däremot, som helt identifierar sig själf med sitt verk, är mångskrifveriet en omöjlighet.

Och så är det förklarligt, att en tidrymd af tre år kunnat förflyta mellan Helene Dickmars förra arbete, skådespelet »September», och det sista, strax före jul utkomna: »Psyche. En Kvinnes Kjerlighedshistorie».

*

Det är icke guden Eros' olycksfödda maka, hon som förspillde sin lycka, då hon vill lyfta det förbjudnas slöja, som är berättelsens symbol, utan den efter fullkomlighet trängande människosjälen, kyskhetens och renhetens ideal. Men genom hvilka djup af jordisk smuts skulle icke stackars Psyche släpas, innan hon nådde det genomkämpades slutmål: fred, försoning och resignation! Den hvars själ skapats med fjärlingsvingar, måste ju djupare än andra känna den besudlande beröringen med jordens stoft. Så blir Psyche-symboliken, tillämpad på ett kvinnoöde, själfallet historien om den mänskliga lyckans förintelse och död.

Utomordentligt fint och vackert har förf. fullföljt denna bild genom hela den trista och tyvärr alltför alldagliga nutidsskildring, hon skänker oss, och antikens Psyche-gestalt med de plastiskt rena och ädla dragen, hvartill hjältinnan själf utgör den förkroppsligade motbilden, lånar ett slags skimmer af försoning och harmoni åt de grälla och på disonanser rika taflor från det oss omgifvande lifvet, boken rymmer.

När man fördjupar sig i denna »kärlekshistoria», måste man dock finna, att det icke blott är de vidriga lifsförhållandena eller ett oblidt öde, om man hellre vill kalla det så, som ger äktenskapsdramat dess tragiska gestaltning, utan att det lika mycket ligger i hjältinnans eget väsen. Den, som blifvit född med till ytterlighet spröda och subtila känslonerver, måste ju på det smärtsammaste känna hvarje ofin beröring, kan icke undgå att hårdhänt behandlas af lifvet. En kvinna af detta slag är förutbestämd att bli en vandrerska genom lidandets tåredal, de yttre omständigheterna kunna visserligen skärpa och mångfaldiga stöten på vägen, men de skapa dem icke. Det hade fordrats utomordentligt lyckliga omständigheter för att äktenskapet för en

sådan kvinna skulle motsvara det drömda idealet; och Elisabeth, bokens hjältinna, råkar ju mer än de flesta illa ut!

Likväl är hon, som för oss förkroppsligar Psyche, framställd som en helt jordisk kvinna. Hon har ingen asketisk syn på kärleken, tvärtom, hon är utrustad med varmt blod och liffiga känslor, och hon skänker sig med en hängifvenhet utan gräns åt den man hon älskar. Men hvad hon i sin kärleks unga, glada vår hoppades på såsom den äktenskapliga sammanlefnadens blomma, det andliga sambandet, själsgemenskapen, den finner hon icke. Kommer därtill oförenligheten i ett par grundolika temperament, ett djupsinnigt, känsligt, reflekterande, och ett grundt och flackt, och dramats upplösning skulle vara gifven, äfven utan de upprifvande konflikterna med otrohet, äktenskapsbrott och skilsmässa, hvilka här blifva det helas för öfrigt fullt logiska orsak och följd.

Det är det snedvridna i det moderna samhällets moraliska begrepp, som förf. vill till lifs med denna sin skildring af ett kvinnoöde. Kärleksproblemet, sådant det ter sig ute i lifvet, med all den falskhet, orenhet, missförstånd och konventionalism det har i sitt följe, ställer hon framför oss och tvingar oss att stanna och tänka öfver, hvad det innebär. Hela boken blir alltså ett slags uppgörelse med samhällsmoralen, denna moral, som fordrar och urskuldar mycket hemligt ondt, men som med sin dom hårdast drabbar den kvinna, som bryter de världsliga banden för att rädda det sista, som står kvar: sin kvinnliga värdighet och själfaktningen. I följande ord har förf. liksom gifvit ett uttryck åt denna sin samhällsuppgörelse:

»Som det gärna går med dem, som lifvet plundrat på det som var dem mer än lifvet själf — i synnerhet när detta sker liksom med ett tyst medgifvande från *lifvets egna makter* — så vände också Elisabeth sig så småningom från det *personliga*, som hade drabbat henne själf, till det *allmänna*, där hon tyckte sig kunna spåra och finna sitt eget lidandes rot och djupaste orsak.

Det blef henne ett slags inre befrielse att följa utslaget af denna smärtans hemliga tragedi — kärleksförhållandet mellan man och kvinna — i alla dess olika former ute i lifvet och samhället. Och i det hon liksom sträckte ut osynliga händer mot alla dem, som hon där upptäckte och erkände som sina egna olycks-kamrater, kände hon efter hand som om hon själf blott var ett led i en ööfverskådlig kedja af marterade och oskyldiga offer för detta samhälles hyckleri och brutalitet.»

»Hur handlade detta samhälle mot kärleken?»

»Aldrig vågade det uppenbart ära denna mänsklighetens starkaste och naturligaste känsla, uppfostra sina unga män och kvinnor till att böja sig för den som för själfva *lifvets drottning!* Hon, som utstrålar värme och ljus, bringar alla växter att spira och breder färgsköna blommor ut öfver jordens grå arbetsmark.

Men utan motstånd, med vänliga miner och slöa småleenden ser det på hur den, skyddad af halfmörkret, under alla slags förklädnader smyger sig in bland människorna, röfvar deras lycka, förstör deras fred, fläckar deras karaktär, ja blir den ödeläggande makten inom detta samhälle själf!»

Allvaret och styrkan i den sedliga indignation, hvaraf Helene Dickmars »Psyche» upp bäres, gör i och för sig boken märklig, men den blir dubbelt värd att uppmärksammas genom den konstnärliga form, hvori den framträder. Berättelsens komposition flyter fram som en klar ström, däri de agerande personerna fast och distinkt återspeglas, ofta mot bakgrunden af förbiglidande landskap af rent bedårande skönhet. Man läse t. ex. skildringen af högsommardagarna på högfjället och vinterstämningen öfver den rimfrostglittrande, snöhöljda villaparken!

Bäst har förf. dock lyckats i teckningen af hjältinnans gestalt, med de på en gång plastiskt ädla och så rent mänskliga linierna. Mot denna framträder mannen—medspelaren i livets tragedi i en måhända alltför disharmonisk dager, en kontrast, som nog får sin förklaring genom själfva arbetets idé. Förträffligt utmejslade äro också de andra aktörerna i stycket; vänninan, efterträderskan i det hem hon varit med om att grusa, hon som visar sig vara en ren mästarinna i moralisk advokatur i det i sitt slag utsökta bref hon tillskrifver den frånskilda för att bevisa, »att brytningen kommit från henne, samt den finkänslige manlige vännen, hvilken skulle återskänka den öfvergifna hvad hon förlorat: »Tron på en mans kärlek».

Alls som alls är »Psyche» en bok, som i synnerhet vi, kvinnor, måste vara glada åt att den kommit till. Den är en modig bok, modig för de sanningar den ohöljt för fram, men äfven därför, att sanningsägaren själf tillhör och riktar sitt tal till det lager af samhället, där man kanske är minst hågad att se sanningar af denna art i ansiktet.

Och ett är visst. Kärleksproblemet, som är lifsproblemet, kan icke lösas med mindre kvinnan går till strids därför, på det sätt Helene Dickmar visar oss att striden skall föras oförfärdt, men med rena och blanka vapen.

L. D.

*

Alvide Prydz: Barnene paa Hærø Gaard. Alvide Pryds namn har i vår föreställning blifvit så godt som oupplösligt förbundet med hennes förnämsta verk »Gunvor Thorsdotter til Hærø», denna mäktiga bok, som har till motto den bretagniska folkvisans ord: »Préservez-moi, mon Dieu! La mer est si grande et ma barque est si petite!» — och hvars grundtema samtidigt är en hymn till hafvets majestät och ett verop öfver människohjärtats bittra erfarenheter.

Det är tio år sedan Gunvor Thorsdotter utkom, och en ganska rik litterär produktion ligger mellan denna bok och dess fortsättning, men, som ofta händer, har tidens flod sköljt med sig åtskilligt af friskheten, och originaliteten har stelnat i manér. Den fläkt från hafvets stora vidder, som blåste genom »Gunvor Thorsdotter», blåser ej mer genom »Barnene paa Høerø Gaard». Det hjälper ej att vi här återfinna alla våra gamla vänner, fru Elin och faster, Sørenskriveren, Ezekiel, Tobine och doktorsfamiljen, att »Little Gunn» växer upp till sin namnes afbild och tar alla hennes goda egenskaper i arf, samt att en ny Ezekiel af Jarlsviksläkten växer upp vid hennes sida. Den nya boken lefver visserligen på den gamlas traditioner men förmår aldrig höja sig till dennas nivå. Det som var stort i Gunvor Thorsdotter, har ersatts med det smäsöta, och människornas öden gripa oss ej längre, äfven där de äro så tragiska som den ryska furstinnans, hvilken med egen hand stöter dolken i sin makes bröst, då hon finner honom vara politisk spion. Little Gunn, hjältinnan, får göra en lika bitter erfarenhet af människens trolöshet som en gång Gunvor gjorde, men läsaren tar missödet tämligt lätt denna gång, ty man förstår genast, att Little Gunn alldeles inte kommer att sörja sig till döds.

I själfva ämnets och karaktärernas upprepning ligger en fara, stämningen från »den første Gang» återkommer svårligen i lifvet, och det är på samma sätt med dikten. Visserligen skall ingen kunna fränkänna denna bok ett drag af finhet och idealitet, hvad den saknar är däremot verkligt lif och öfvertygande kraft. Hafvet har krympt ihop till en insjö.

*

Ingeborg v. d. Lippe-Konows till julen utkomna bok: **Hos Sæimspresten** är ett bevis för hur man med mycket små medel kan uppnå ett ganska stort resultat. Den innehåller »en fortællning om et barn», en enkel och alldaglig historia om en moderlös gosses tysta sorg och om hur han småningom åter öppnar sin barnasjäl för lifvets glädje och rikedom. Men denna enkla historia är återgifven med fin, själfvull konst och med detta öppna sinne för skiftningarna i barnets känslolif, som förlänar värme och verklighet åt de minsta detaljer i berättelsen. Den lille hjälten och hans lekkamrat glädjas och sörja, fela och ångra sig som riktiga barn, lifvet själfvullt lär dem sina läxor och deras unga själar utveckla sig i kärlekens blida solsken.

Men det är dessutom äfven ett annat drag, som ställer denna lilla bok på ett högt plan, det är den sällsynt fina iakttagelse af naturlifvet, hvarom den bär vittne. Här finns några rent betagande sidor med fågelstudier och naturskildringar, sådana som ingen kan gifva utan att ha fått detta afundsvärda seende öga och hörande öra, som öppnar för sina ägare en out-

tömlig rikedom af skönhet, förborgad i enklaste ting. Och med samma intima förståelse, samma ömhetsmättade blick som på naturen ser förf. också på lifvets och människohjärtats små och stora under, barnens skygga och ömtåliga känslor, den barnlösa makans impulsiva kärlek till allt ungt och spirande och den gamle enstöringen, som omsätter sin svikna lyckodrom i en andaktsfull naturdyrkan.

»Ser du», säger onkel Jakob till den lille gossen, »naar vi faar en Sorg saa maa vi se at gjøre den om til en stille Glæde, en hellig stille Glæde, vi har hos os selv.» Den tanken att all sorg kan göras om till en glädje, som i stilla förbidan omsluter både lifvets, dödens och naturens gåtor, går som ett grundtema genom denna blida och vackra bok — en bok för alla åldrar liksom hvarje verkligt diktverk.

*

Emerentze af *Dikken Zwilgmeyer* är som helhet betraktad en mycket underhållande och fint återgifven familjehistoria från början af det gångna seklet och några släktled framåt. Fröken Zwilgmeyer är ju inte någon ny bekantskap för svenska läsare, hon har gjort sig känd genom flera intagande ungdomsböcker, och hon har i den större genre, som hennes sista bok omspanner, tagit med sig hela käckheten och naturligheten från de förra. Det är ett sprudlande lif och ett utprägladt verklighetssinne öfver skildringen af den gamle holländaren Gotthard Lotze, hans tre vackra döttrar och hans odåga till son, ja, det är inte långt ifrån att man här och där kommer att tänka på Jonas Lies familjeinteriorer från den gamla goda tiden.

Bokens förra hälft är utan tvifvel den bästa och hade den kunnat sluta, där Jørgen Jerv och hans hustru »finna hvarandra» under stjärnhimmeln i sommarnatten, hade den varit en alltigenom förtjusande liten historia — men romanen hade då blifvit något för kort och nu får den fyllas ut med en liten — visserligen mycket menlös — variation af den till leda uttröskade äktenkapliga konflikten på tre man hand, hvilken snart är lika viss som amen i kyrkan, jämte en del andra oväsentliga småsaker. Emellertid är Emerentze, som helhet betraktad, en både läsvärd och älskvärd bok, en af de glada och ljusa, som vi inte ha alltför godt om.

*

Glad blir man däremot icke åt *Nini Ankers* »**Lil-Anna og Andre**», en samling berättelser ur småfolkets lif, präglade af det slags gråa realism, som stannar från åttiotalets litterära skola. Det är öfvervägande mörka historier om kampen för tillvaron,

om svek och sorger, talangfullt och känsligt återgifna, här och där med en välgörande tillsats af humor, men af ett särdeles beklämmande helhetsintryck.

F. E.

— * —

Från kvinnovärlden.

Finland

är ju det land, som f. n. står främst på dagordningen inom hela världens kvinnosakskretsar, emedan där för första gången i Europa tillämpats den lag, som skänker kvinnorna den fulla politiska jämställdheten med männen. — Tidskriften »Nutid», som nyligen utkommit med ett åt de senaste politiska tilldragelserna ägnadt häfte, uttrycker i varma ordalag sin tillfredsställelse öfver den entusiasm, hvarmed de finska kvinnorna gått att fylla sin medborgarplikt. »Från de svenska bygderna», säger tidskriften bl. a., »när oss budskapen om, att kvinnan af folket vaknat på ett sätt, som förefaller dem, som känna henne, rent af häpnadsväckande. Så snabbt går utvecklingen i den allmänna rösträttens tecken, där hvar och en, man såväl som kvinna, känner sin medansvarighet i nationens öde.»

För utomstående, som döma efter det kvantitativa resultatet af valen, synes det från kvinnornas sida sedt vara lysande nog: 19 kvinnliga folkombud utsedda till den kommande landtdagen. Inom Finlands kanske mest representativa kvinnoläger, föreningen Unionen, för hvilket »Nutid» är språkröret, betraktas dock valet i sin helhet näppeligen som en seger. »Kvinnornas röst har talat», heter det, »men icke kraftigt nog, så synes det åtminstone oss, som insatt så mycket arbete på att få kvinnorna att förstå betydelsen af att direkt genom egna ombud få göra sin röst hörd vid lagstiftningen.» På »Unionens» senaste möte uttrycktes visserligen glädje öfver det lifliga intresse, kvinnorna ådagalagt vid valen, men man beklagade, att de ej insett betydelsen af att inom representationen se sina önskningsmål företrädda af kvinnor utan i öfvervägande grad röstat på män. Att »Unionens» högt skattade ordförande, fröken *Lucina Hagman*, blifvit invald som folkrepresentant uppväger emellertid en del af missräkningarna.

I en insänd artikel beklagas än ytterligare särskildt Svenska folkpartiets kvinnofraktions nederlag, i det att dess kandidat, författarinnan Helena Westermarck, om hvars val man gjort sig så säker, föll igenom, beroende, enligt insändarens mening, på kvinnornas bristande samhörighetskänsla. Att doktor Maikki Fribergs val

haft samma öde betraktas likaledes som en stor förlust för kvinnornas sak.

Härmed, äfvenledes efter »Nutid», en fullständig förteckning på de nyvalda kvinnliga folkombuden:

Dagmar Neovius, skolföreståndarinna.

Lucina Hagman, skolföreståndarinna.

Alli Nissinen, skolföreståndarinna.

Hilma Räsänen, folkskolelärarinna.

Eveliina Ala-Kulju, gårdsvärdinna.

Hedvig Gebhard, f. Sillén, fil. dr, skriftställarinna.

Alexandra Gripenberg, redaktör, skriftställarinna.

Läsi Kivioja, prästfru.

Hilda Maria Käkikoski, f. d. lärarinna.

Ida Wemmelpuu, lärarinna.

Ida Aalle, agitator för socialdemokratiska partiet.

Anni Huotari, medlem af kvinnliga förbundetstyrelsen.

Mimmi Kanervo, handverkarehustru.

Jenny Kälpiäinen, väfverska.

Maria Laine, arbetarehustru.

Hilja Pärssinen, folkskolelärarinna.

Maria Raunio, agitator.

Sandra Reinholdsson, sömmerska.

Miina Sillanpää, redaktör, tjänarinneför. ordf.

De nio sistnämnda tillhöra det socialdemokratiska partiet.

Bland valkuriösa förtjänar att omnämnas, att i Helsingfors 16,900 kvinnor röstade mot 12,684 män, i Tavastehus 1,122 kvinnor mot 756 män, i Björneborg 2,056 mot 2,233 o. s. v. Högsta antalet röster af gammalfinska partiets kandidater erhöll Alexandra Gripenberg nämligen 27,585.

*

Norge.

Följande petition har tillställts Stortinget:

Landskvindestemmeretsforeningens exekutiva kommitté fäster härmed Stortingets uppmärksamhet vid, att Norges kvinnor med säkerhet vänta att Stortinget skall göra rättvisa åt landets kvinnliga medborgare genom att bevilja dem politisk rösträtt. Vi hänvisa till Finlands män, hvilka visat storsint förståelse af den moderna tidens kraf, då Finlands landtdag den 28 maj 1906 beslöt att tillerkänna kvinnan politisk rösträtt. Vi vilja äfven påpeka, att de norska kvinnorna hysa den tron, att så snart som de manliga medborgarna — såsom fallet var 1905 — insett den sociala orättvisa, för hvilken den ena hälften af landets medborgare varit utsatt, Norges storting skulle vara den första folkrepresentation, som gaf lika rättigheter åt alla. På grund af de goda resultat, som konstaterats i Australien, Nya Zeeland och en del amerikanska stater af den kvinnliga politiska rösträtten, våga

vi uttala som vår fasta öfvertygelse, att äfven i Norge kvinnornas rösträtt skall befrämja ett samarbete mellan män och kvinnor, som mäktigt skall bidraga till landets välstånd och anseende. Må Norges storting, troget mot sina bästa traditioner, taga ledningen; må det under fredens dagar gifva åt kvinnorna de rättigheter, som gemensamma svårigheter och lidanden för sitt lands oberoende kommit Finlands män att förläna sitt lands kvinnor. — Låt oss ej få erfara missräkningen att uppfyllandet af våra önsknin- gar uppskjutes så länge, tills ni genom omständigheternas makt tvingas att bevilja dem.»

Från alla Föreningens lokalafdelningar ha likaledes insändts rösträttspetitioner till Stortinget och sådana, undertecknade af kvinnor, ha tillställts de olika stortingsrepresentanterna från de respektive valkommunerna.

*

Märkliga dödsfall.

Ur *The Englishwoman's Review* hämta vi följande notiser om några märkliga kvinnor, som under de sista månaderna skattat åt förgängelsen:

Miss Helen Taylor, John Stuart Mills styfdotter, dog 29 sist- lidne januari i Torquay i England i en ålder af 75 år. Miss Taylor var Mills medarbeterska vid författandet af hans sista märkliga bok »*The Subjection of Women*», hvilken delvis var en produkt af samtalen med hennes moder. Han skall också ofta ha gifvit uttryck åt sin glädje, att i henne ha vunnit »ännu en vinst på lifvets lotteri» sedan han förlorat sin hustru. Miss Taylor var under nio år medlem af Londons School Board, och ända till det sista tog hon en liflig del i den kvinnliga rösträttssaken.

*

Miss Agnes Mary Clerke, en känd vetenskaplig skriftställarinna, har vid 64 års ålder slutat sitt lif i London. Miss Clerke var en af de få kvinnor, som utnämnts till hedersledamot af Englands »*Royal Astronomical Society*». Denna hedersbevisning, som hon delade med de berömda kvinnliga astronomerna Caroline Herschel och Mrs Somerville, tilldelades henne för hennes sista märkliga ar- bete »*Problems in Astrophysics*». Hon var författarinna till »*The System of Stars*», »*The History of Astronomy in the 19:th Century*», »*The Herschels and Modern Astronomy*» med fl. värdefulla arbeten. Hennes syster Miss E. M. Clerke, som afled förlidet år, var äfven, huru på ett anspråkslösare sätt, författarinna på det astronomiska området.

*

Miss Mary M. Anthony, Susan B. Anthonys yngre syster och medhjälperska, har nu, något mindre än ett år efter sin berömda syster, lagt sitt hufvud till ro. Hon afled i sitt 80:de år den 5 febr. i Rochester, staten New York. Ofta säges Susan ha intygat, att hon aldrig skulle kunnat uträtta sitt verk utan systemens bistånd och sympati.

*

Madame Th. Bentzon, pseudonymen för den berömda franska författarinnan M:me Marie Thérèse Blanc, född de Solms, afled i slutet af februari i Meudon i en ålder af 67 år. Knappa två månader före sin död hade hon utnämnts till riddare af hederslegionen. Hon var redan då sjuk och lär ha yttrat till en vän vid underrättelsen om sin dekorerings: »Detta kors skall endast komma att pryda min kista». En mycket ifrig anhängare af den kvinnliga rösträtten, deltog hon som fransk delegerad i de sista stora internationella kvinnomötena.

M:me Bentzons »litterära bagage» var mycket vidlyftigt. Det omfattar omkring ett 30-tal romaner, en oändlighet af kritiska artiklar öfver främmande litteratur, sociala uppsatser, reseintyck m. m. »La vie heureuse» yttrar med anledning af m:me Bentzons frånfälle om hennes författarskap: »Betydelsen af hennes oafslutliga 34-åriga arbete i litteraturens tjänst blir ännu större, då man betänker, att hennes romaner, på samma gång de behandla kärleksproblemet, alltid hålla sig på en strängt moralisk nivå; att hennes kritiska artiklar utgjorde ett mycket verksamt förbindelseled mellan Frankrikes och de anglo-sachsiska ländernas intellektuella värld, och att hennes reseskildringar äro de bästa dokument, utgifna på franska, öfver den nordamerikanska och ryska kvinnans lif och förhållanden».

*

(Insändt).

Behöfvas flera kvinnliga lärarekrafter vid folkskolelärarinneseminarierna?

I första häftet af Tidskr. för folkundervisningen har en förf. tagit till orda mot yrkandet på flera kvinnliga lärarekrafter vid folkskolelärarinneseminarierna, i all synnerhet mot kvinnlig ledning af dessa läroanstalter.

Då frågan är af stor vikt »ur folkuppfostrans synpunkt» och det vore önskligt, att den blefve skärskådad också från andra synpunkter än seminarielärarnes, vore det kanske lämpligt att

framlägga några erfarenheter, vunna under mångårigt arbete på folkskolans område.

Behöfvas flera kvinnliga lärare för att meddela färdigheter och kunskaper, s. k. »bokvett»? Åh nej! Äfven om det är ett erkänt sakförhållande, att undervisning åtminstone ej skötes sämre af en lärarinna än af en lärare, så *kan* nog den senare göra det lika bra. Återstår då att se, om de behöfvas för de oftast unga seminarieelevernas uppfostran. De skola ju själfva, som lärarinnor i främsta rummet söka bli uppfostrarinnor. Särskildt den uppsats i ämnet, som finnes i sista häftet af Dagny för föregående år, har gjort det intrycket på mig, att tanken härpå varit främsta orsaken till det framställda krafvet på flera kvinnliga seminarieadjunkter.

Ett af den kvinnliga karaktärens grunddrag är väl, att kvinnan värkligen önskar vårda sig om dem, som blifvit henne anförtrödda, offra sig för deras bästa. Men detta måste väl vara den bärande och drivande kraften för ett sant uppfostringsarbete? Få äro väl också de, som ej erkänna, att kvinnan i allmänhet har större förutsättningar för detta arbete än mannen. Då det med all rätt heter, att »man bör söka få de bästa lärarekrafterna till seminarierna, kan väl, från uppfostrans synpunkt sedt, yrkandet på flera kvinnliga lärarekrafter vid dessa läroverk ej vara oberättigadt. De fakta, hvarigenom författaren af den ofvannämnda uppsatsen i Tidskriften för folkundervisning söker bevisa, att det är bra, som det är, äro kanske ej så oomkullrunkeliga. I fråga om de blifvande lärarinnornas skick och sällskapsvana säges: »af betydelse torde äfven vara dels bjudningar hos klassföreståndare eller andra lärare, dels de månatliga samkvämen å seminariet, sist men icke minst exempel från kamrater. Särskildt vid våra kvinnliga seminarier spelar detta sistnämnda en icke liten roll, då åtskilliga af eleverna äro utgångna från goda hem samt icke underlåta att gifva sina i detta afseende mindre lyckligt lottade kamrater de behöfliga vinkar och råd, hvartill det dagliga umgänget gifver osökta anledningar».

Om dessa seminaristbjudningars uppfostrande betydelse kan jag ej yttra mig, då jag ej har någon som helst erfarenhet om den. Men jag tillåter mig en stilla undran om tillsammans med hvilka andra seminaristerna äro bjudna?

Ex. från kamrater torde ej vara af så stor betydelse, då eleverna nog i allmänhet mest mötas i arbetet. Att de elever, som tillhöra de bildade klasserna, skulle ge sina kamrater »vinkar och råd» i det passande, betviflas starkt. En bildad person skall stå bra nära den, som felat mot god ton för att tillåta sig något dylikt, så vida ej en oafvislig plikt kräfver det. Knappast har heller de unga förutsättningar att kunna göra det, så att det verkligen gagnar. Här har således en kvinnlig rektor eller föreståndarinnan mycket arbete för sig.

Åtskilliga af författarens påståenden få väl anses obestyrkta.

Så t. ex. att, »af seminarielärarkåren nästan öfverallt 9 å 10 äro kvinnor, mot 3 män. Hur är det möjligt, då lärarinneseminariernas lärarpersonal enligt 1904 års folkskolematrikel utgöres af 26 manliga och 45 kvinnliga lärare?»

Likaså då det heter, »att stadsflickorna i regel undervisas af lärarinnor; landsflickorna däremot af lärare». Männe det ej snarare, hvad landsbygden angår, är så, att i industri- och municipalsambhällen, där skilda goss- och flickskolor äro upprättade, undervisningen i de förra skötes af lärare och i de senare af lärarinnor. Likaså äro organisterna vanligen lärare i kyrkbyarnas folkskolor. Öfriga skolor på landsbygden torde i allmänhet skötas af lärarinnor, ehuru i olika proportion i olika delar af landet.

Bra egendomligt förefaller det också, att endast räkna de *ordinarie* lärarkrafterna i folkskolan. Öfriga 559 lärare och 2,558 lärarinnor undervisa också i folkskolorna. Dessutom finnas i småskolorna 197 lärare och 6,191 lärarinnor, hvartill komma 378 särskilda lärare och 759 lärarinnor i öfvergångsämnen.*) (Uppgifterna äro hämtade ur 1904 års folkskolematrikel).

Att en man ej har samma förmåga som en kvinna att meddela sina elever hyfsning, bevisas af det allmänt bland folket gängse omdömet, att barn, undervisade af lärarinnor, äro vida ordentligare, renligare och »vettigare» än de, som undervisats af lärare. Kunde mannen lika bra som kvinnan meddela kunskap om och öfvervaka god sed så skulle ej våra folkskollärare kunnat stå modell till »John Chronschough». De ha ju med mycket få undantag fått sin »bildning» vid folkskolelärareseminarierna.

* * *

Det egentliga skälet till den motvilja, författaren i Tidskriften för folkundervisning hysar mot blotta möjligheten af flera kvinnliga lärarekrafter vid seminarierna, har han nog framlagt i slutorden. »Hvarje plats», säger han, »som kan uppehålla en familj, men lämnas åt kvinna, blir ju ett äktenskap, en familj mindre». För att öka den i vårt land oroväckande låga äktenskapsfrekvensen, »skall mannen hafva hvarje plats», som kan uppehålla en familj. Det är således därför staten skall betala löner! Men då borde väl den enklaste rättvisa erkänna, att den ogifta mannen ej heller har rättighet till så aflönade platser. Staten kan ju spara den högre lönen — tills den manlige innehafvaren fått familj, det vill här säga hustru och barn! Och kanske det ändå ej hjälper! Den manliga auktoriteten har nämligen råkat i fara. »Caveant consules!» (!!)

— C —

*) Författaren menar väl bildade hem. Många af våra allmoge och arbetarehem kunna vara mycket goda och det vill väl förf. ej förneka.

Från 1907 års riksdag.

V.

Interpellationer rörande de gifta kvinnornas ställning.

Tvenne interpellationer af ofvanstående innebörd ha på senaste tiden väckts i riksdagen.

Herr Beckman i Djursholm hade anhållit om Andra kammarens tillstånd att till statsministern få framställa en interpellation, hvilken han formulerat sålunda:

Hvad är anledningen till att regeringen icke, i anslutning till dess öfriga förslag beträffande den kommunala rösträtten, äfven i enlighet med riksdagens anhållan framlagt förslag till sådana bestämmelser i bevillningsförordningen m. m., *att gift kvinna med egendom, däröfver hon enligt lag äger att ensam råda, varder med särskild debetsedel, för sig beskattad?*

Interpellanten erinrade om, hurusom på de senaste åren en kraftig rörelse uppstått i syfte att åt kvinnan förvärfva full medborgarrätt i samhället. Hufvudtyngden i denna rörelse låge naturligen i sträfvan att eröfra den *politiska* rösträtten. Hvad åter beträffar den *kommunala* rösträtten, hvilken kvinnan redan nu under vissa förutsättningar äger utöfva, har man arbetat på att åt densamma ge full effektivitet och att undanrödja den oklarhet, som, om icke principiellt, dock i praxis, stått hindrande i vägen för hennes fulla kommunala medborgarrätt.

Tal. syftade härvid särskildt på den gifta kvinnan. Visserligen förmenar man numera icke att gift kvinna, så vida hon i öfrigt uppfyller villkoren för kommunal rösträtt, skulle såsom stående under mannens målsmanskap vara obehörig att äga kommunal rösträtt. Men däremot lägger skattelagstiftningen ett svåröfvervinneligt hinder i vägen. Myndigheterna ha nämligen länge varit ovissa och vacklande beträffande spörsmålet, huruvida gift kvinna, som har egendom under egen förvaltning, därmed och har rätt att erhålla egen debetsedel.

I syfte att undanrödja denna oklarhet anhöll riksdagen i skrifvelse till konungen den 27 april 1904 om förslag till nödiga ändringar i bevillningsförordningen och därmed sammanhängande författningar. Tre år ha sedan dess förflutit. Under denna tid har bevillningsförordningen varit föremål för regeringens särskilda uppmärksamhet, och en af denna riksdag i hufvudsak bifallen k. proposition har föreslagit mer eller mindre genomgripande ändringar i densamma. Bland dessa saknas emellertid den ofvan nämnda af riksdagen begärda. Detta förhållande har hos dem saken närmast rör vållat stor misräkning, blandad med farhågor, att saken skulle vara för långa tider undanskjuten. Misräkningen vore så mycket mera förklarlig, som den nuvarande regeringen gjort till en af sina hufvuduppgifter, att i vidsträckt omfattning sysselsätta sig med de kommunala förhållandena i allmänhet.

På denna interpellation har nu statsministern afgifvit ett svar af ungefär följande innehåll:

Hindren för den af interpellanten åsyftade åtgärden ligger ej i själfva kommunalförfattningarna utan i bevillningsförordningen, hvars 11 § stadgade att mannens och hustruns inkomst skulle taxeras gemensamt. Detta hade sin betydelse såväl nedåt, då det gällde skattelindringar, som uppåt, då det gällde progressionsskalan. En modifiering af bevillningsförordningen vore därför ett villkor för en dylik reform. Men denna inginge ej som led i de kommunala rösträttsreformer, som nu föreslagits, hvilka i och för sig voro af nog räckvidd för att ej sidoordnas med andra, som ej därmed hade tydligt sammanhang.

Mot ett utarbetadt förslag i den riktning, att gift kvinna i vissa fall skulle få egen debetsedel hade af bl. a. kammarrätten gjorts flera anmärkningar. En omläggning af taxeringsförfarandet måste föregå, men vore denna af så omfattande beskaffenhet, att detta ej kunnat medhinnas till innevarande riksdag. Om regeringen ej ännu haft tid härmed, betydde detta ingalunda, att den förbisett sakens betydelse. Det blefve bättre tillfälle att upptaga såväl denna som andra skattelagstiftningsfrågor efter den reform å bevillningslagstiftningens område, som nyligen af riksdagen antagits.

*

Den andra interpellationen är äfven framställd i Andra kammaren af herr Lindhagen. Den lydde:

1) Har hr statsrådet behjärtat, att frågan om upphäfvande af lagens kvarstående stadgande om mannens målsmansskap är en viktig angelägenhet, som kräfver ett snart afgörande?

2) Kan det om möjligt redan nästa riksdag emotses *ett lagförslag, som med borttagande af målsmansskapet uttryckligen tillerkänner gift kvinna myndighet lika väl som den ogifta?*

För öfrigt motiverar herr Lindhagen sitt spörsmål med påpekandet, att då det nyligen i Andra kammaren af justitieministern ställts i utsikt att en mängd lagfrågor inom kort skulle blifva föremål för behandling, saknade man dock en i sitt slag både viktig och brådskande fråga hvars framläggande motsetts för hvarje ny riksdag. Denna fråga är den, att stadgandet om mannens målsmansskap öfver hustrun skulle utgå ur lagen och ersättas med en föreskrift om, att gift kvinna vore myndig lika väl som ogift kvinna.

Saken har ansetts kunna utan vidlyftighet ordnas på det sättet, att i stället för att gift kvinna nu står under mannens målsmansskap med undantag för en hel del i lagen uppräknade eller i praxis godtagna fall borde lagen innehålla, att gift kvinna vare myndig att själf råda och förestå sig och sin egendom med de inskränkingar allenast, som följde af mannens förvaltningsrätt öfver gemensam egendom.

Härpå redogjorde interpellanten för frågans behandling i kamrarna och tillfogade, att man genom den framställning som nyligen afgafs i kammaren lätt kan komma till den uppfattningen att frågan undanskjutits till en obestämd framtid. Detta vore anledningen till interpellationen.

Något svar har, då tidskriften lägges i press, ännu icke afgifvits.

* —————

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendieinstitution.

Stipendierna för år 1907 hafva utdelats som följer:

Från Allmänna stipendiefonden:

400 kr. till fil. stud. Ester Hagström för universitetsstudier (Stockholms stip.); 325 kr. till lärarinnan vid Luleå högre flickskola fröken Anna Svensson för 4:de årskursen vid h. lärarinnesem. (Norrbottens stip.); 325 till fröken Olga Johansson för utbildn. till slöjdlärlarinna (Norrbottens stip.) 260 kr. till fröken Selma Rothén för utbildning vid fackskola i husl. ekonomi (Västerbottens stip.); 450 kr. till fröken Ada Svensson för kurs vid H. lärarinnesem. (Blekinge stip.); 200 kr. till fröken Ellen Eriksson för sjukvårdskurs (Västernorrlands stip.); 200 kr. till fröken Sigrid Wessberg för kurs vid Gymn. Centr. Inst. (Jämtlands stip.); 200 kr. till fröken Nanna Hedström för kurs i trädgårdsskötsel (Värmlands stip.); 225 kr. till fröken Alma Häggroth för kurs vid folkskolelärarinnesem. (Västmanlands stip.); 200 kr. till fröken Gerda Ygberg för studier af trädgårdsalsters konservering och förädling (Göteb. o. Bohus stip.); 200 kr. till fröken Ellen Dahlström för sjukvårdskurs (Göteb. o. Bohus stip.); 260 kr. till fröken Gunhild Jonsson för sjukvårdskurs (Skaraborgs stip.); 260 kr. till fröken Ester Jonsson för sjukvårdskurs (Skaraborgs stip.); 200 kr. till fröken Hildur Lindeberg för sjukvårdskurs (Östergötlands stip.); 300 kr. till fröken Eva Rejner för kurs vid h. lärarinneseminarier (Södermanl. stip.); 225 kr. till fröken Judith Lithberg för kurs i väfnad (Gottlands stip.); 200 kr. till fröken Elisabeth Lundh för kurs vid H. lärarinnesem. (Kristianstads stip.); 260 kr. till fröken Amélie Breitholtz för sjukvårdskurs (Kopparbergs stip.); 200 kr. till fröken Valborg Nilsson för kurs vid Privata H. lärarinnesem. i Lund (Malmöhus stip.); 200 kr. till fröken Alma Eriksson för teoretisk och praktisk kurs i linne- och klädsömnad (Uppsala stip.); 200 kr. till fröken Anna Lund för kurs vid Gymn. Central. Inst. (Jönköpings stip.); 200 kr. till fröken Ingeborg Tidstrand för utbildning till skolkökslärlarinna (Älfsborgs stip.).

Donationsfondernas stipendier komma att offentliggöras i nästa häfte.

En broschyr om Fredrika-Bremer-Förbundet på engelska, franska och tyska och afsedd att i utlandet sprida kännedom om Förbundet och dess verksamhet, har nyligen utarbetats och föreligger färdigtryckt i särdeles vacker och smakfull utstyrsel. Broschyren har kostnadsfritt tryckts af Norstedt & Söner, en generositet, för hvilken Förbundet står i stor tack-samhetsskuld till firman, liksom till Hofintendenten A. Börtzell, hvilken skänkt en på Generalstabens tryckeri gjord kliché till titelvignetten, framställande Fredrika Bremers och S. L—d Adlersparres porträttmedaljonger i en inramning af tallkvistar.

Broschyren har tillskickats »Womens Institute» i London, hvaraf Förbundet är medlem. Institutet har till ändamål att verka som upplysningsbyrå för kvinnoaksarbetet i skilda delar af världen och därifrån utsändes årligen trycksaker från de olika länderna till medlemmar och andra. Förbundets skrift kan således påräkna en stor och omfattande spridning.

*

F.-B.-F:s-kretsens Malmö—Lund med omnejd solidar möten.

Tvenne sådana möten, det ena i Malmö det andra i Lund, ha nyligen hållits. Det första af dessa ägde rum i Malmö Frimurarloges festsal och var fulltaligt besökt. Sedan ordf. fröken Lindencrona hälsat de närvarande välkomna, lämnades ordet åt arkitekt Harald Boklund, som höll föredrag öfver förbundskretsens solidar kommitté och dess utredning i fråga om bostädernas anordnande. En af kommitténs första åtgärder hade varit utsändande af frågeformulär. Det var nu resultatet af de insända svaren och kommittéutredningen som framlades i det på en mängd intressanta detaljer och synpunkter rika föredraget. Tal. slutade med att betona, att kommittén ej tänkt sig att omskapa hemmen på revolutionär väg. Den insåge väl att det endast kunde gå genom reformering. Många här omtalade nyheter voro emellertid sådana, som på många ställen redan vore i bruk. Slutligen ville talaren uppmana kvinnorna att underblåsa den allmänna opinionen på en reformering af hemmen för hemlifvets höjande i moraliskt, hygieniskt och socialt hänseende.

Efter föredraget följde en stunds diskussion.

Ett liknande möte hölls den 18 april i Lund, hvarvid till kretsen, genom arkitekt H. Boklund, öfverlämnades solidar kommitténs utredning i frågan om våra bostäders anordnande. Kretsmötet uppdrog åt styrelsen och solidar kommittén att gemensamt öfverlägga om hvilka åtgärder som kunna anses lämpliga för att ytterligare föra solidarplanerna framåt och sedan till kretsen framlägga förslag härom.

— * —

Svenska Kvinnornas Nationalförbund

höll årsmöte 18 april.

Vid förrättade val omvaldes till ordförande fru Anna Hierta-Retzius, till protokollförande sekreterare fröken Maria Cederschiöld och till korresponderande sekreterare doktor Ellen Sandelin, samt nyvaldes till vice ordförande friherrinnan Anna Rappe och till kassaförvaltare professorskan Marie Louise Klason efter respektive justitierådinnan Kerstin Bohman och fröken Hulda Lundin, som undanbedt sig återval. Till revisorer valdes fröken Eva Fryxell och fru Eva Upmark samt till revisorssuppleant fröken Hanna Andersson.

Af årsberättelsen framgår, att Nationalförbundet för närvarande omfattar 20 föreningar. Af dessa ha Kvinnornas förening »Iduna» (i Malmö), Den kvinnliga telegrafpersonalens förening och föreningen Mjölkdroppen i Stockholm under året slutit sig till Nationalförbundet.

Vid det Internationella kvinnoförbundets exekutivmöte i Paris sistlidne juni hade det svenska Nationalförbundet representerats af sin ordförande, fru Anna Hierta-Retzius, som äfven är andra vice ordförande i det Internationella förbundet, och af sin korresponderande sekreterare, doktor Ellen Sandelin, och en redogörelse för detta möte, skrifven af den senare, upplästes vid årsmötet.

Vid den Internationella rösträttsalliansens kongress i Köpenhamn sistlidne augusti hade det svenska Nationalförbundet sändt som ombud fröken Hulda Lundin, hvarjämte doktor E. Sandelin deltagit i kongressen såsom ombud för det Internationella kvinnoförbundet.

Under en resa i Förenta staterna sistlidet år hade fröken Ina Rogberg på uppdrag af Nationalförbundet studerat systemet för kvinnliga poliser och barndomstolar och hade efter sin hemkomst framlagt sin erfarenhet i nämnda frågor i intressanta föredrag, som hållits dels i Stockholm på initiativ af Nationalförbundet, dels i Göteborg och Norrköping.

Välönskningar och hälsningar i form af bref och telegram hade ingått till Svenska Kvinnornas Nationalförbunds årsmöte från det Internationella kvinnoförbundets president, vicedrottningen af Irland, lady Aberdeen, samt från ordförandena i de engelska, tyska, franska, schweiziska och holländska nationalförbunden.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *alla hvardagar kl. 3—4 e. m.*

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Lärarinnor för sommarmånaderna.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå finnes anmälda såväl *svenska* som *utländska* lärarinnor, hvilka söka anställning under sommaren.

Filip Holmqvists Handelsinstitut

Norra Allégat. 7, Göteborg.

Främsta och största enskilda handelsläroverket i landets främsta handelsstad!

Höstterminen börjar den 20 augusti.

Begär prospekt.

ULLGARN

Svenskt och Engelskt för hand och maskinstickning samt väfnad, Hamburgergarn, Zéfir-, och Kastorgarn, Carmen-, Tua-, och Andalusiegarn till Schalar. Oblekt, Blekt, och Crémefärgadt Fiskegarn till Gardiner, Glansgarn, Mattvarp, Mattskedar och finare Väfskedar, allt till lägsta priser i

Axel Hindersons Garnbod.

Hötorget 13.

FORMULÄR OCH ANVISNINGAR

TILL

ÄKTENSKAPSFÖRORDS UPPRÄTTANDE

UTGIFNA AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

Rekvireras från F.-B.-F:s byrå.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelefon 68 98.

A. T. 82 11.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, anmäler med **1907** sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall **Dagny** beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1907** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.